

індивідуальний та груповий аналіз проблемних професійно-орієнтованих ситуацій, моделювання поведінки фахівця у таких ситуаціях, участь в особистісно-рольових іграх та групових дискусіях, виконання психотехнічних вправ, психодіагностику з наступним обговоренням отриманих результатів у групі, ведення щоденника самостережень (наслідки самостережень та дані тестів використовувалися також для визначення ефективності експериментального навчання).

Важливим етапом у трансформації фахової підготовки у рамках нашого дослідження є розвиток суб'єктності майбутніх психологів у процесі рефлексивного навчання. Так, під час спеціально побудованого навчального середовища нами обґрунтовано принципи побудови цілісного рефлексивного освітнього середовища, яке б стимулювало саморозвиток професійної суб'єктності студентів; визначено напрями реалізації засобу активації професійної рефлексії – створення такого навчально-виховного середовища, яке б стимулювало розвиток у майбутніх психологів професійного мислення та прагнення до професійного розвитку і саморозвитку.

Особливо ми наголошуємо на процесі саморозвитку суб'єктності майбутніх психологів, що вбачається як лонгітюдинальний (К. О. Абульханова-Славська [1]), діалогічний (М. М. Бахтін), системний та цілісний (В. О. Татенко [5]), у діяльності, з урахуванням умов її здійснення, зокрема, в освітньому процесі (С. Л. Рубінштейн [4]). Зважаючи на зв'язки суб'єктності майбутніх психологів та допрофесійної рефлексії, одним з принципів втілення рефлексивного середовища у фахову підготовку психологів вважаємо культурозумовленість, на що вказує В. С. Біблер.

Встановлено, що важливими рефлексивними компонентами у процесі формування професіоналізму майбутніх психологів є особистісна рефлексія професійної діяльності. Для стимулювання прояву означеної рефлексії у студентів вважаємо за доцільне використовувати проблемно-професійні ситуації під час аудиторної підготовки та ознайомчих, навчальних, переддипломних практик. Допрофесійна рефлексія студентів є рефлексією у сфері свідомості, усвідомленням самого себе як суб'єкта професійної діяльності, наявності в себе професійно значущих особистісних якостей, рівня їх сформованості, визначення способів їхнього розвитку. Рефлексія фахової діяльності є складним процесом, який включає, передусім, інтелектуальний та міжособистісний аспекти рефлексії та базується на усвідомленні основ ефективної професійної діяльності психолога, професійних цінностей та перспектив, особливостей професійної взаємодії та позицій суб'єктів цієї взаємодії, на основі чого здійснюється формування професіоналізму.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 376 с.
3. Бондаренко А. Ф. Личностное и профессиональное самоопределение отечественного психолога-практика / А. Ф. Бондаренко // Московский психотерапевтический ж-л. – 1993. – №1. – С. 63-76.
4. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М.: Смысл, 1973. – 423 с.
5. Татенко В. А. Психология в субъектном измерении / В. А. Татенко. – Киев: Изд. центр Просвіта, 1996. – 404с.

Надійшла до редколегії 27.09.2009

УДК: 374.7

Фольварочний І. В.

ГУМАНІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На початку XXI ст. актуальності набуває освіта дорослих, як системний чинник суспільного прогресу і розвитку особистості. Концептуальний та системний підхід до розвитку цієї галузі потребує відповідних методологічних основ осмислення цієї сфери та її проблематики у контексті історичних та сучасних, глобальних тенденцій розвитку освіти дорослих, як складової системи неперервної освіти. Ключові слова: тенденції розвитку освіти дорослих, порівняльна педагогіка.

Фольварочний І. В. Гуманістические тенденции евроинтеграционного развития образования взрослых на современном этапе. В статье подчеркивается, что в начале XXI ст. образование взрослых выступает системным фактором общественного прогресса и развития личности. Концептуальный и системный подход развития этой сферы нуждается в соответствующих методологических разработках, осмысления ее проблематики в контексте исторических и современных, глобальных

тенденцій розвитку образования взрослых, как составной системы непрерывного образования. Ключевые слова: тенденции развития образования взрослых, сравнительная педагогика.

Folvarochnyi I. V. The humanism tendencies of eurointegration development of formation of adults on a modern stage. *The article emphasizes that at the beginning of the XXI century, adult education becomes a systematic factor of social progress and personal development. Conceptual and systematic approach to this sphere requires of relevant methodological works, understanding of its problematic in the context of historical and modern global trends in adult education as an integral system of continuing education. Key words: trends in adult education development, comparative education.*

Дослідження в сфері освіти дорослих у європейських країнах мають свою специфіку, яка зумовлена використанням великої різноманітності національних даних про системи освіти (структури, зміст, ресурси, засоби управління), застосуванням різноманітних джерел про поведінку й діяльність дорослих людей у процесі навчання, характеристик їх свідомості (уявлень, думок, цінностей, знань тощо), соціальним контекстом дослідження, що впливає на відбір, інтерпретацію та виклад наукових фактів. Оцінка якості та ефективності функціонування національних систем освіти дорослих може бути здійснена з використанням міждисциплінарних наукових підходів (філософія, соціологія, право, політологія, історія, економіка, психологія, педагогіка, андрагогіка, вікова та педагогічна психологія тощо) дозволяє здійснити на відповідному рівні багатоаспектний аналіз національної системи освіти дорослих. Вона включає оцінку прогресу освіти дорослих на національному рівні, виявлення актуальних проблем і рекомендацій стосовно її вдосконалення.

Різноманітні аспекти цієї проблеми висвітлювались у дослідженнях С. Я. Батишева, Н. М. Дем'яненко, Т. М. Десятова, І. А. Зязюна, В. С. Ледньова, І. Л. Лікарчук, В. І. Лугового, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєвої, Г. Г. Філіпчука. Аналіз цих досліджень свідчить про те, що освіта дорослих в Україні – перспективний напрям інтеграції у світову систему неперервної освіти. Теоретичні дослідження у галузі освіти дорослих здійснювали С. Г. Вершловський, А. П. Владіславлев, Л. П. Вовк, С. І. Змєєв, М. Т. Громкова, А. В. Даринський, І. А. Колеснікова, Ю. Н. Кулюткін, Г. В. Лєсохіна, В. Г. Онушкін, В. І. Подобед, К. К. Рамішвілі, Г. С. Сухобська та ін.

Актуальність дослідження тенденцій розвитку освіти дорослих зумовлена необхідністю вдосконалення цієї галузі на національному рівні – проведення фундаментальних, порівняльно-педагогічних, прогностичних досліджень, організації теоретично обґрунтованої, сучасної системи освіти дорослих, ефективної системи навчання дорослого населення відповідно до світових стандартів. На підставі аналізу міжнародних нормативно-правових документів у галузі освіти дорослих, залучених до наукового обігу, можна проаналізувати та порівняти основні тенденції розвитку освіти дорослих у країнах ЄС, передумови створення ефективних національних систем освіти дорослих, тенденції європейського співробітництва та підвищення відповідальності держав за розвиток соціального партнерства, глобальні тенденції розвитку соціального партнерства, загальноєвропейські тенденції розвитку національних систем освіти дорослих.

Мета дослідження полягає в тому, щоб охарактеризувати гуманістичні тенденції розвитку освіти дорослих, використовуючи європейський, російський та вітчизняний досвід цієї сфери.

На Всесвітній конференції з освіти дорослих, яка проходила в липні 1997 р. під егідою ЮНЕСКО в Гамбурзі, брали участь міністри освіти з 74 країн світу, керівники найбільших міжнародних і національних суспільних освітніх об'єднань. Враховуючи важливість проблеми фінансування освіти дорослого населення планети, учасники конференції одностайно дійшли висновку про необхідність створення і доведення до автоматичного застосування системи персонального кредитування освіти дорослого населення. У контексті вирішення даної проблеми необхідно було передбачити відповідні державні і податкові пільги підприємствам, що акумулюють засоби для освіти дорослого населення, установам системи освіти дорослих, працевластцям, що забезпечують неперервне навчання дорослих протягом усього життя. Конференція рекомендувала урядам усіх держав вважати освіту дорослих одним із пріоритетів державної політики і забезпечити кожному громадянину можливість одну годину робочого часу в день використовувати для вдосконалення своєї освіти [6, с. 22-27].

Дослідження еволюції і сучасного стану Європейського товариства з питань порівняльного вивчення проблем у сфері освіти дорослих (ISCAE) дозволяє конкретизувати чинники, які зумовили істотні відмінності між цими схожими за своєю суттю організаціями, що дозволяє визначити їх

ефективність у сфері розвитку освіти дорослих в Європі. До критеріїв аналізу наукової діяльності Європейського товариства з питань порівняльного вивчення проблем у сфері освіти дорослих слід віднести історичні передумови виникнення, формування та розвитку її діяльності, спрямованої на узагальнення теоретичного досвіду європейських дослідників у сфері освіти дорослих. Наукова діяльність ISCAE спрямована на порівняльний аналіз досліджень, формування громадянського суспільства, гуманізацію освіти дорослих в країнах ЄС, вивчення проблематики права жінок, безробітних, інвалідів, ув'язнених.

У результаті аналізу наукових праць, присвячених проблематиці освіти дорослих у європейських країнах, були визначені тенденції становлення і розвитку європейського товариства у сфері порівняльних досліджень у галузі освіти дорослих (ISCAE) – організації, яка координує теоретичну і практичну діяльність у сфері освіти дорослих, сприяє розвитку теоретико-методологічних засад андрагогіки, освіти протягом життя. Кожен із зазначених напрямів громадської діяльності цієї організації представляє особливий інтерес у контексті порівняльно-педагогічного аналізу громадських передумов формування концептуальних засад національних систем освіти дорослих у країнах ЄС.

Аналіз теоретичних досліджень кінця ХХ – початку ХХІ ст. дозволяє стверджувати про актуальність міждисциплінарного підходу при вивченні проблематики освіти дорослих, системних засад управління освітою дорослих у сучасних умовах модернізації освіти [13]. Особливий інтерес представляє процес модернізації управління освітою дорослих у сучасному суспільстві, аналіз системних підстав, концептуальних підходів до модернізації управління освітою дорослих, світових тенденцій як методології розвитку освіти дорослих. Важливе значення займають проблеми самоврядування і управління освітою дорослих як провідні соціально-гуманістичні підходи модернізації системи освіти, значення соціокультурного підходу до управління освітою дорослих.

В умовах розвитку державно-громадської системи управління освітою в Україні особливий інтерес викликає проблема розвитку державно-громадського управління освітою дорослих [14] – запровадження взаємодії держави і суспільства в управлінні сучасною освітою дорослих як необхідної передумови підвищення ефективності цього управління. Значний інтерес у межах міждисциплінарної проблематики представляє проблема освіти дорослих у контексті соціокультурного розвитку регіонів [5], питання взаємозв'язку сенсу життя і проблем самореалізації особистості. Серед актуальних проблем – роль освіти дорослих у соціокультурному розвитку людини, модернізація системи освіти і проблеми духовно-етичного виховання людини, проблема людини і екології освіти. Починаючи з середини ХХ ст., освіта дорослих стає одним із найважливіших засобів розвитку суспільства і людини. Доступ до освіти отримує все більша кількість соціальних груп і індивідів: інваліди, біженці, безробітні, старі люди, функціонально безграмотні та ін. Для них вона стає одним із засобів виживання.

Досліджуючи теоретико-методологічні основи системного управління освітою дорослих, В. І. Подобед [10] підкреслює значення популярної у 80-х роках минулого століття теорії управління (відомої як теорія «7-S»), розробленої Т. Пітерсом і Р. Уотерменом, яка складається з семи взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують ефективність організації: підсистему загальних цільових установок (shared values), стратегію (strategy), структуру (structur), підсистему кадрів (staff), підсистему методів та інструментарію управління (system metod), сукупність норм та індикаторів (skills), стиль управління (stile). Головне в цій теорії – забезпечення гармонії між цими компонентами [9].

Системний підхід до аналізу даного кола питань висвітлений у працях А. М. Мітіної [7]. Розвиток системи освіти дорослих за кордоном, на думку А. М. Мітіної, здійснюється за багатьма напрямками. Це, зокрема: 1) збільшення різноманітності змісту, видів і форм освітніх послуг; 2) розширення вікових меж учнів; 3) посилення ролі ВНЗ; 4) створення корпоративних університетів «усередині» крупних компаній; 5) зростання уваги до освітніх потреб літніх людей, осіб «третього» і «четвертого» віку; 6) перехід відповідальності від держави і фірм до особистої відповідальності за свою освіту дорослої людини та ін.

На наш погляд, освіту дорослих варто досліджувати на міждисциплінарному рівні, у трьох відносно самостійних аспектах: як соціально-педагогічне явище; як процес, що розвивається в часі під впливом певних об'єктивних чинників; як соціальний інститут. Для цього слід проаналізувати чинники соціалізації і засоби досягнення певного рівня освіти, загальної культури і професійної

компетентності дорослої людини, відповідні соціальним і особистісним потребам людини як громадянина, суб'єкта навчальної і професійної діяльності, а також особливості освіти дорослих на різних конкретно-історичних етапах, комплекс цілеспрямованих освітніх послуг, значення і завдання яких зумовлені об'єктивними потребами суспільства і особистості.

Російський дослідник О. В. Топоркова вважає, що основними тенденціями історичного розвитку освіти дорослих, наприклад, у Великобританії [16, с. 15-20] виступають:

1) зміна пріоритетних напрямів: додаткова гуманітарна освіта поступово поступилася своєю провідною позицією додатковій професійній освіті;

2) зміна значення основних провайдерів: якщо на початку розвитку додаткової освіти дорослих основними провайдерами були добровільні організації і меценати, а також місцеві органи влади, то на сучасному етапі більшої ваги набувають університети, коледжі подальшої і вищої освіти, а роль місцевих органів влади і добровільних організацій зменшується;

3) зміна політики уряду Великобританії: від принципового невтручання у справи місцевих органів влади з питань освіти до централізації управління додатковою освітою дорослих;

4) розширення вікових меж людей, що одержують додаткову освіту; поява і розвиток у зв'язку з цим нових напрямів – Університетів «третього» і «четвертого віку»;

5) розширення різноманітності форм здобування додаткової освіти дорослих (розвиток формальних і неформальних структур, посилення розвитку дистанційної додаткової освіти);

6) зростання суспільної і особової значущості додаткової освіти дорослих.

Глобалізація продовжує ставити перед громадянами Європейського Союзу, України та Росії нові освітні вимоги. Кожному громадянину необхідно володіти різноманітними компетенціями, щоб гнучко адаптуватися до вимог сучасного ринку праці. Зокрема, спираючись на різноманітні індивідуальні компетенції, необхідно враховувати різні потреби людей, забезпечуючи рівність їхніх можливостей, які через обмеження, пов'язані з особистісними, соціальними, культурними та економічними обставинами, вимагають спеціальної підтримки в реалізації потенціалу особистості.

Дослідження різноманітних концептуальних підходів російських науковців до аналізу проблеми розвитку теорії і практики освіти дорослих дозволяє конкретизувати певні тенденції їх наукових пошуків у цій сфері. На думку С. Г. Вершловського [1, с. 33-36], С. І. Змієва [2] та Ю. І. Каліновського [3], існує необхідність всебічного вивчення ефективності цієї проблематики. Ставиться питання щодо її форм та різноманітних видів (економічний, політичний, соціальний, соціокультурний), важливості системного аналізу організаційно-педагогічних умов, сутнісних характеристик і конкретних механізмів ефективного навчання тієї чи іншої категорії дорослих, розробки критеріїв оцінки її ефективності як соціального інституту, його реального внеску в позитивні зміни різних сфер суспільного життя. Вирішення актуальних завдань, поставлених сучасним життям перед освітою дорослих, неможливе без чіткого і професійного функціонування управлінських структур у сфері освіти, адекватного і зацікавленого ставлення до цієї діяльності найширших прошарків громадськості, фахівців та особливо представників різних державних установ і громадських організацій та рухів, налагодження між ними конструктивної співпраці.

Освіта дорослих в умовах соціально-економічних трансформацій кінця ХХ ст. зумовлює певні особливості державно-суспільного управління. Провідною метою освіти дорослих на сучасному етапі є формування і розвиток творчої особистості, яка активно, компетентно та ефективно бере участь у всіх сферах суспільного життя. Основи системного управління цією освітою включають: принципи, мету, завдання, різноманітні чинники, умови і процеси, моделі системного управління, що передбачає аналіз їх організаційної структури, функцій, компетенцій, механізмів взаємодії різноманітних компонентів, а також державно-суспільний характер системного управління освітою дорослих та відповідну нормативно-правову базу системного управління освітою дорослих. Аналіз зазначених питань та їх сучасна інтерпретація висвітлені в дослідженні В. І. Подобєда [10].

Реалізація принципів дослідження актуальних проблем освіти дорослих повинна проявлятися в трьох наукових напрямках: філософії освіти дорослих (теорії, методології); психології освіти дорослих (соціальної психології, педагогічній андрагогії, професійній психології); педагогії освіти дорослих (технологіях та методах) [8]. Методологічні орієнтири філософсько-освітнього, психолого-андрагогічного та культурно-технологічного напрямів визначають провідні тенденції розвитку системи освіти дорослих, створюють змістовний базис її ідей, сприяють розробці методології, теорії і концепції розвитку. В історичному розвитку цієї освіти простежуються такі

основні тенденції: розширення соціальних функцій та наповнення апробованих новим змістом; різноманіття напрямів та форм освітньої діяльності; розширення спектра і загальне урізноманітнення завдань; динамічні зміни в змісті та структурі; соціальна неоднозначність контингенту в сфері освіти дорослих (інваліди, безробітні, мігранти); зміна структури та загальне зростання чисельності освітніх установ, призначених виключно для дорослого населення; організаційне відособлення від системи так званої «класичної» освіти (навчальних закладів для дітей та юнацтва); стабільне збільшення частини дорослого населення, залученого до різноманітних видів навчальної діяльності; загальне збільшення контингенту та зміни в його структурі; становлення історично нової дидактичної системи (андрагогіки).

У відповідності з наслідками цих глобальних процесів розширюється коло дослідницьких проблем освіти дорослих, яких немає у дитячій та юнацькій освіті [7]. Ця освіта виступає однією з актуальних теоретичних і практичних проблем, від вирішення якої багато в чому залежить рівень економічного й соціального розвитку нашої держави. У наш час практика функціонування освіти дорослих значно випереджає теорію. Необхідність наукових узагальнень щодо тенденцій розвитку освіти дорослих у провідних країнах світу, розвиток теоретичних основ освіти дорослих підкреслюють актуальність проблеми та визначають напрями фундаментальних педагогічних досліджень.

Протягом останніх десятиліть Європейський Союз забезпечує багатонаціональну освіту, навчання і партнерські відносини молоді, а також різноманітні схеми обмінів, можливості отримання освіти за межами ЄС, реалізує інноваційні проекти викладання і навчання, впроваджує нові технології в освіті, міжнародне визнання наукових кваліфікацій, порівняння, оцінювання ефективності національної освітньої системи, вироблення спільної європейської освітянської політики. Питання розвитку освіти дорослих як самостійної галузі знань, теорії та методики навчання дорослого населення (андрагогіки) та складової у контексті національної системи неперервної освіти поки що залишаються відкритими для наукових дискусій, оскільки єдиного і загальноприйнятого трактування ролі і місця, функцій освіти дорослих не існує, лише загальні тенденції розуміння цього питання відображені в багатьох міжнародних документах.

Провідне завдання більшості світових систем соціального захисту полягає в підтримці стабільності доходів людей, наданні рівного доступу до медичної допомоги і необхідних соціальних послуг, освіти дорослого населення. Освіта дорослих, як організована система, існує в багатьох країнах світу. В економічно розвинутих державах соціальний захист дорослої людини та право на освіту є найважливішою частиною національної економіки.

Розвинуті системи соціального захисту та неперервної освіти мають країни Європейського союзу. Саме в них виникли і набули подальшого розвитку перші соціальні програми. Завдяки системам соціального захисту економіка сучасних європейських країн дістала назву соціально-орієнтованої. Як показує досвід європейських держав, існування продуманої системи соціального захисту, що охоплює всіх громадян, не тільки поліпшує їх добробут, розширює і зміцнює трудові ресурси країни, але й сприяє економічному зростанню і стабілізації політичної і соціальної ситуації в країні. Тим самим соціальний захист робить позитивний вплив на суспільство, сприяючи соціальній згоді і забезпеченню загального відчуття соціальної захищеності серед його членів. Визначальний вплив на системи соціального захисту в країнах ЄС мають сучасні демографічні тенденції (падіння народжуваності нижче за рівень природного відтворювання населення і його старіння), посилення європейської інтеграції і економічної глобалізації. Це викликає необхідність пошуку в країнах Євросоюзу нових шляхів для досягнення оптимального співвідношення між економічними і соціальними складовими суспільного розвитку, які дозволили б уникнути конфлікту між пріоритетами економічного розвитку і принципами соціальної справедливості. На наш погляд, аналіз еволюції, яку пройшли країни Західної Європи (Великобританія, Німеччина та Франція) у другій половині ХХ ст., сприятиме усвідомленню важливості розвитку національної політики в галузі освіти дорослих.

У світовій практиці склалися багаторівневі структури урядових і неурядових організацій, що функціонують у сфері освіти дорослих: *глобальний рівень* (Міжнародна Рада з освіти дорослих); *континентальний рівень* (Європейська Асоціація з освіти дорослих); *регіональний рівень* (Північна Рада з освіти дорослих); *національний рівень* (Рада з освіти дорослих в окремо взятій країні). Міжнародна Рада з питань освіти дорослих (ICAE), Європейська Асоціація з питань освіти дорослих

(ЕАЕА), Азіатське Бюро з питань освіти дорослих (ASPBAE) та Інститут з питань Міжнародної співпраці німецької асоціації освіти дорослих (DVV) плідно працюють, досліджуючи різноманітні аспекти проблеми фінансування освіти дорослих.

Представляють особливий інтерес національні організації окремих країн у сфері освіти дорослих: 1. Національний Інститут з питань неперервної освіти дорослих у Англії та Уельсі (National Institute of Adult Continuing Education England and Wales); 2. Німецький Інститут з освіти дорослих (German Institute for Adult Education); 3. Ірландська Національна Асоціація з освіти дорослих (The Irish National Association of Adult Education, Dublin, Ireland); 4. Фінська Асоціація з освіти дорослих (Finnish Adult Education Association, Helsinki, Finland); 5. Естонська Асоціація андрагогів (The Association of Estonian Adult Educators, Tallinn, Estonia).

У контексті сучасних завдань розвитку неперервної освіти у європейських країнах особливу роль відіграють прогностичні та порівняльно-педагогічні дослідження, спрямовані на узагальнення загальноєвропейських тенденцій розвитку національних систем освіти. Проводиться аналіз національної системи неперервної освіти в контексті тенденцій міждержавного та глобального рівня [14]. Йдеться про гуманізацію і демократизацію національної системи освіти, а також про глобальні тенденції сучасних освітніх трансформацій, упровадження сучасних інформаційних технологій навчання, сучасні виміри якості, ефективності системи освіти дорослих, соціально-культурні чинники її розвитку, концептуальні моделі впровадження інноваційного змісту освіти тощо. Протягом останніх років простежується позитивна тенденція: професійна культура фахівців аналізується на міждисциплінарному рівні, в контексті категорій філософії, історії неперервної професійної освіти, культурології, андрагогіки, дидактики професійної школи, методик викладання спеціальних дисциплін та виробничого навчання, професійного навчання безробітних. Проблема формування особистості та професійної культури майбутніх фахівців, їх конкурентоспроможності, адаптації випускників в умовах ринку праці – це проблематика освіти дорослих.

Аналіз різноманітних концепцій та моделей освіти дорослих, ефективності їх використання в процесі професійної освіти фахівців різноманітних спеціальностей, ефективних методів та форм навчання і підвищення кваліфікації сприятиме усвідомленню майбутніми спеціалістами важливості теоретичного забезпечення світовим досвідом навчального процесу, удосконалення вітчизняної системи неперервної освіти та освіти дорослих. Отже, можна зазначити важливість проведення фундаментальних досліджень тенденцій розвитку освіти дорослих, що зумовлено необхідністю розвитку національних пріоритетів у цій галузі та прогнозування стратегії розвитку системи освіти дорослих на основі вивчення міжнародного досвіду. Механізм реалізації цих завдань – у проведенні порівняльно-педагогічних, прогностичних досліджень.

У подальшому важливо провести аналіз теоретичних засад розвитку освіти дорослих у країнах ЄС як методологічного підґрунтя філософії освіти протягом життя, виявити тенденції євроінтеграційного розвитку методології освіти дорослих, визначити наукові підходи до аналізу глобальних та локальних, світових та європейських тенденцій у галузі освіти дорослих, її модернізації. Потребують аналізу і національні зусилля у сфері модернізації нормативно-правової регуляції освіти дорослих. Особливо важливо конкретизувати гуманістичні тенденції євроінтеграційного розвитку освіти дорослих на сучасному етапі розвитку неперервної освіти у країнах ЄС, тому що саме вони є основою запровадження ринкових механізмів управління освітою дорослих, конкуренції освітніх послуг, основою для державного фінансування, подолання законодавчих перешкод на сучасному етапі розвитку неперервної освіти у країнах ЄС. Комплекс проблем, пов'язаних із дослідженням функціонування і розвитку освіти дорослих, має свою змістовну специфіку, зумовлену особливостями регіону, контингенту, а також своєрідністю завдань.

Література

1. Вершловский С. Г. От педагогики к андрагогике / С. Г. Вершловский // Университетский вестник. – СПб., 2002. – Вып. 1. – С. 33-36.
2. Змеев С. И. Основы андрагогике: Учебное пособие для студентов, аспирантов и преподавателей / С. И. Змеев. – М.: Флинта; Наука, 1999. – 152 с.
3. Калиновский Ю. И. Введение в андрагогику. Мобильность педагога в образовании взрослых: монография / Ю. И. Калиновский. – М.: Вита-Пресс, 2000. – 287 с.
4. Ковальчук В. М. Михайло Галущинський про національне виховання / В. М. Ковальчук // Вісник Прикарпат. ун-ту: Педагогіка. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – Вип. II. – С. 149 – 155.

5. Макареня А. А. Образование взрослых как фактор социокультурного развития регионов. Монография по вопросам модернизации системы образования взрослых / Макареня А. А., Суртаева Н. Н. – СПб.: ГНУ ИОВ РАО, 2005. – 116 с.
6. Малитиков Е. Образование взрослых – важный фактор общественного развития / Е. Малитиков // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – №1. – С.22-27.
7. Митина А. М. Дополнительное образование взрослых за рубежом: Концептуальное становление и развитие / А. М. Митина. – М.: Наука, 2004. – 304 с.
8. Падалка О. С. Педагогічні технології. Навчальний посібник / Падалка О. С., Нісімчук А. М., Смолюк І. О., Шпак О. Г. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. П. Бажана, 1995. – 254 с.
9. Питерс Т. Теория организаций / Питерс Т., Уотермен Р.: Пер.с англ. / Предисл. А. К. Соколова. – М.: Весь мир, 2005. – 244 с.
10. Подобед В. И. Системное управление образованием взрослых / Подобед В. И. – СПб.: ИОВ РАО. – 232 с.
11. Професійна освіта у зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.
12. Развитие государственно-общественного управления образованием взрослых. Монография / Под общей ред. докт. пед. наук, профессора В. И. Подобеда. – СПб.: ГНУ ИОВ РАО, 2004. – 236 с.
13. Системное управление образованием взрослых в условиях модернизации. Монография в 3-х томах / Научн. редактор А. И. Жилина. – СПб.: ГНУ ИОВ РАО, 2006. – 176 с.
14. Сорокопуд Н. А. Роль глобальных проблем человечества в формировании нового мирового порядка / Н. А. Сорокопуд // Актуальные проблемы гуманитарных наук. Сб. науч. статей. Отв. ред. В. М. Утенков. – Вып. 11. – М., Цен. «Альфа» МГОПУ им. М. А. Шолохова, 2005.
15. Тараненко М. Г. Шляхи формування і розвитку української освіти / М. Г. Тараненко, С. І. Болтівець // Шкільна бібліотека. – 2003. – №3. – С. 153-172.
16. Топоркова О. В. Дополнительное образование: тенденции развития во второй половине XX века в Великобритании / О. В. Топоркова, А. М. Митина // Новые образовательные системы и технологии обучения в вузе: межвуз. сб. науч. тр. – Волгоград: Политехник, 2000. Вып. 6, часть 2. – С.15-20.

Надійшла до редколегії 30.09.2009

УДК 37.929

Бондар Л. С., Прокопенко Л. І., Біда О. А.

„ЩИРИЙ МАЛОРОСІЯНИН”, ПАТРІАРХ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ (До 205-річчя від дня народження Максимовича Михайла Олександровича)

У статті проведено аналіз становлення особистості та формування системи педагогічних поглядів видатного науковця М. О. Максимовича. Ключові слова: М. О. Максимович.

Бондарь Л. С., Прокопенко Л. И., Бидя Е. А. «Настоящий малороссиянин», патриарх украинской науки (К 205-летию со дня рождения Максимовича Михаила Александровича). В статье проведен анализ становления личности и формирования системы педагогических взглядов выдающегося педагога М. А. Максимовича. Ключевые слова: М. А. Максимович.

Bondar L. S., Prokopenko L. I., Bida E. A. «Real malorossiyanin», patriarch of Ukrainian science (To 205 years from the day of birth of Maksimovich Michael of Alexander). The analysis of becoming of personality and forming of the system of pedagogical looks of prominent research worker M. A. Macsimovich is conducted in the article. Keywords: M. A. Macsimovich.

Михайло Олександрович Максимович народився на хуторі Тимківщина Золотоніського району Черкаської області 15 вересня 1804 року. Батько був військовослужбовцем, переймався архітектурою, знався на історії, літературі мистецтві, мати – нащадок старшинських козацьких родів. Усі п'ять братів Гликерії Федорівни закінчили Московський університет.

Початкову освіту Михайло здобув у Золотоніській церковнопарафіяльній школі, де вивчив грамоту, часословець і псалтир. З семи років навчався основам різних наук та латини у свого дядька, доктора права, професора Харківського університету І. Ф. Тимківського у маєтку в Туранівцях. Саме Ілля Федорович і заронив у душу хлопчика перші зерна любові до філософії та взагалі до науки. Наприкінці 1812 року Михайла віддали до Новгород-Сіверської гімназії, засновником якої був І. Ф. Тимківський, а директором – його тесть, статський радник І. І. Халанський. Тут він серйозно